

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ
Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 49–59

HUMAN STUDIES
Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 49–59

УДК 376/6/09

БУКЛОВ Юрій – аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (yuramykb@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4455-813X>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-3973-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121484>

Бібліографічний опис статті: Буклов, Ю. (2018). Національно-патріотичне виховання учнівської молоді як педагогічна проблема. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 49–59.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121484.

Історія статті

Одержано: 18 вересня 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 13 листопада 2017

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано особливості національно-патріотичного виховання, спрямованого насамперед на формування патріотизму та національної самосвідомості особистості. Водночас воно спирається на культурно-історичний досвід народу, його звичаї, традиції та багатовікову мудрість, духовність. Доведено, що ціннісне ставлення школярів до Батьківщини, суспільства, до себе та праці визначає їхній зв'язок зі своїм народом, державою і соціумом, особистісну гармонію і самоутвердження, розвинену потребу в трудовій і громадській активності на благо України.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, національна ідея, патріотизм, національна свідомість, учнівська молодь.

Постановка проблеми. На сучасному етапі національно-духовного відродження України, розвитку демократичних процесів важливого значення набуває виховання у дітей та молоді патріотизму, активної громадянської позиції, відданості справі зміцнення державності. З огляду на

це, національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів, що зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, і закладає підвалини для формування національної свідомості підрастаючих поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, відповідальності тощо.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді національно-патріотичне виховання визначається як «комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» («Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді», 2015).

Очевидно, що таке виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечуючи збагачення інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми національно-патріотичного виховання, формування національної свідомості та самосвідомості особистості досліджували корифеї української педагогіки (Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський); сучасні науковці (О. Вишневський (Вишневський, Кобрій, & Чепіль, 2001), М. Євтух, П. Кононенко, В. Кузь, М. Стельмахович, Б. Ступарик (1995а, 1995b), М. Чепіль (2013), К. Чорна (2013) та ін.); психологи (І. Бех (2016), Д. Ельконін, І. Кон та ін.); мистецтвознавці та фольклористи (Д. Антонович, Б. Грінченко, М. Лисенко, Ф. Колесса та ін.).

Дослідники одностайні у тому, що важливими завданнями закладів освіти є створення сприятливих умов для якісного засвоєння учнівською молоддю цінностей національної культури, пошуки нових педагогічних умов, ефективних технологій, спрямованих на формування національної самосвідомості підрастаючих поколінь (Hand, 2011; Prencipe & Helwig, 2002).

Відтак усвідомлення значущості окресленої проблеми спонукало до вибору теми пропонованої статті, **метою** якої є обґрунтування особливостей національно-патріотичного виховання школярів як одного із провідних у системі сучасного українського виховання.

Виклад основного матеріалу. Справжнє виховання не може існувати в «чистому» вигляді поза традиційною культурою конкретної нації. Видатні педагоги світу неодноразово визнавали, що виховання дитини завжди має ґрунтуватися насамперед на культурно-історичних цінностях своєї нації, а вже пізніше відбуватися через ознайомлення з традиціями інших народів. Виховання має бути глибоко пройняте національним духом. Дух нації народжується з появою самої людської спільноти, етносу. Він допомагає вижити національній мові, оберігає національну культуру, підтримує традицію, є основою національної самосвідомості людини і національного виховання.

Таким чином, національна система виховання – це історично визначена і складена самими народом система поглядів, уявлень, переконань, ідеалів, традицій та інших форм соціальної практики, що забезпечують ефективність виховання.

Науковці стверджують, що суспільство (народ) не може існувати, якщо не окреслено науково вивірених основних ідеологічних установок, котрі б вели його до єдиної мети. Однак ця ідея мусить бути не нав'язаною ззовні, а виробленою самим народом. Вона полягає у тому, що кожен народ, нація, етнос у процесі розвитку виробили історично зумовлену ідеологію, яка своїм корінням сягає сивої давнини і ідеями якої пройняті всі сфери життєдіяльності народу. Національна ідеологія є ідейним багатством нації, системою філософських, політичних, правових, економічних, моральних, естетичних і релігійних ідей, поглядів, принципів, ідеалів, які відповідають прагненню, інтересам, потребам нації, суверенітету її держави (Вишневський та ін., 2001, с. 110).

Стрижень сучасної системи національно-патріотичного виховання становить національна ідея, яка відіграє роль об'єднувального, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, громадянина своєї держави («Концепція національно-патріотичного виховання», 2015).

Складовими змісту національної ідеї є національна окремішність, національна самосвідомість, мова, культура, ментальність, воля до здійснення національної мети і, врешті, держава. За своєю суттю вона (ідея) – це відображення глибинного рівня національної свідомості народу, сукупність його ціннісних орієнтацій, визначаючи водночас напрям мислення нації, її здатність відчувати і діяти згідно із загальнонародними інтересами. Наголосимо, що зміст національної ідеї постійно збагачується, конкретизується, наповнюється новим розумінням поточних і перспективних цілей, визначенням пріоритетів, засобів та шляхів досягнення поставленої мети.

Погоджуємося із твердженням Б. Ступарика у тому, що національна ідея як своєрідне вираження духовного стану народу, його менталі-

тету формується під впливом традицій, культури, всього середовища буття людини і водночас сама впливає на них як джерело культурно-історичної динаміки нації, потужний внутрішній каталізатор її відродження і вищий прояв свідомості.

Науковець вважає, що національну ідею можна зреалізувати тільки тоді, коли буде забезпечена духовна єдність поколінь, наступність національної культури. Саме тому «...українська національна ідея мусить увійти в основу виховання українських поколінь, стати для них новою релігією, увійти в їхню кров» (Ступарик, 1995а, с. 40). З огляду на це «...виховання державотворчих рис, об'єднання всіх українців в одну спільноту, що пройнята єдиними творчими прагненнями і високим патріотизмом, мусить стати головним завданням школи, держави та всіх громадських установ і організацій» (Ступарик, 1995b, с. 3).

Як зазначає М. Чепіль, саме патріотизм наповнює свідомість особистості позитивними мотивами, потребами, прагненнями, установками, ціннісними орієнтирами, інтересами, ідеалами, які стають високоефективними рушійними чинниками її навчання, розвитку, виховання. Патріотизм виконує потужну розвивальну функцію у формуванні особистості, є атрибутом одвічного прагнення людини до свободи, істини, вічності. Людина-патріот завжди діє на благо сучасного і майбутнього свого народу, всього людства, підіймаючись до рівня вселюдського світосприймання та діяльності (Чепіль, 2013, с. 39). Тобто основу патріотизму становить відданість ідеалам справедливості, честі, свободи, правди. Саме патріотичне почуття відзначається соціально позитивним змістом, має морально ціннісне навантаження, спричиняє розвивальний ефект у свідомості, а також може конструктивно впливати на систему особистості загалом.

Важливою умовою формування патріотичних почуттів та національної свідомості, як стверджує Т. Поніманська (2006), є їхня моральна спрямованість. Навички моральної поведінки – невід'ємна складова розвитку особистості, а також передумова національно-патріотичного виховання, оскільки визначають її вчинки, зумовлюють ставлення до довкілля, дорослих, однолітків. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства.

І. Бех зазначає, що виховання патріотизму пов'язане з найчутливішою сферою особистості – духовністю, а також гуманізмом, соціальною справедливістю, турботою, взаємоповагою. Неможливо відокремити патріотизм від національних святих, національної свідомості й самосвідомості, шанобливого ставлення до національної культури та толерантного ставлення до надбань інших народів. Загалом причетність до всіх аспектів життя суспільства й відповідна турбота мають бути визначальними у становленні особистості патріота-громадянина. З огляду на це

педагог повинен створювати відповідні ситуації для формування у вихованців діяльнісного ставлення до всього того, що об'єднане поняттям «національні скарби», зокрема до національних свят і традицій, до етнічного роду, який створив націю і обстоював її високі ідеали.

Патріотизм, на думку вченого, – це особливе безумовне й високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до своїх народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Безумовність означає, що почуття патріотизму не може ґрунтуватися на зовнішньому підкріпленні у формі певних заохочень чи осуджень. Воно саме в собі має спонукальну потенцію до відповідного діяння, є самозначущим. Як високосмислове почуття-цінність, патріотизм не пов'язаний зі звичайними буттєвими потребами і прагненнями, а лише з вершинними життєвизначальними орієнтирами особистості (Бех, 2016).

Отже, можемо констатувати, що патріотизм – це любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народу, турбота про його благо, сприяння становленню й утвердженню України як суверенної, правової, демократичної держави, готовність і вміння захищати її, мужність і самовідданість, пошана звичаїв і культури інших країн і народів, прагнення до співпраці з ними.

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання зберігати її характерні особливості, культурні надбання та захищати інтереси своєї громади, народу загалом. Історичне джерело патріотизму – це формування прив'язаності до віри в Бога, в традиціях своїх предків, землі свого народження, рідної мови, народних традицій та культури. Це складне і багатогранне поняття, один з найважливіших компонентів індивідуального та суспільного життя кожної особистості.

На особистісному рівні патріотизм є пріоритетною стійкою характеристикою людини, яка проявляється у її свідомості, моральних ідеалах та цінностях, реальній поведінці та вчинках. Це моральний аспект життя, що виявляється не лише в незвичайних ситуаціях, а й у повсякденному виконанні особистістю своєї роботи, яка приносить користь і людині, і суспільству (Чорна, 2013, с. 65). Як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, патріотизм діалектично пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною й емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею.

На думку О. Вишневецького, патріотичне почуття містить «почуття належності до своєї самостійної держави – України, повагу до історії свого народу, до своєї культури, мови, любов до рідної природи, неприязнь до всього українського, віру в світлу долю нашої держави...» (Вишневецький та ін., 2001, с. 115). Учений виокремлює три різновиди патріотизму: етнічний – ґрунтується на почутті власної причетності до свого

народу, на любові до рідної культури, до власної історії; територіальний – в основі якого лежить почуття любові до того місця на землі, місцевості, ландшафту, клімату, де людина народилася; та державницький, що має об'єднувальну силу, базується на державній ідеології й пов'язується з поняттям громадянськості. Дослідник зазначає: «...якщо природним прагненням будь-якої держави є виховання в людині почуття громадянськості, то для нас першорядне, життєве значення має прищеплення молоді любові до України як життєвої домінанти» (Вишневський та ін., 2001, с. 116).

У розвитку національної самосвідомості дітей та молоді О. Вишневський виділяє три етапи: формування раннього етнічного самоусвідомлення, яке розпочинається в родині шляхом передачі традицій, звичаїв та обрядів; національно-політичне самоусвідомлення, що відбувається під впливом усвідомлення соціального життя, вивчення історії та культури. Молода людина починає замислюватися над долею своєї нації, у неї формується почуття поваги до рідної країни, національної гідності; державницько-патріотичне самоусвідомлення, що є передумовою успішного становлення державницького патріотизму через почуття причетності до своєї нації і розбудови власної державності (Вишневський та ін., 2001, с. 117–118).

Одним із найважливіших утворень у структурі національної самосвідомості особистості, як стверджує Д. Ведмеденко, є ціннісні орієнтації, які виступають своєрідним орієнтиром і регулятором поведінки та діяльності особистості, критерієм у визначенні ставлення учнів до матеріальних і духовних цінностей свого народу: «Ціннісні складові в структурі національно-культурної самосвідомості визначають внутрішні детермінанти вчинків, є орієнтирами цілеспрямованих осмислених дій людини, одним із найважливіших утворень у структурі національної свідомості й самосвідомості» (Ведмеденко & Осовська, 2016, с. 41). Ефективність формування національної самосвідомості досягається вихованням не поодиноких цінностей, а їх системного поєднання. Вважаємо, що лише за умов послідовного виконання завдань усіх етапів формування національної свідомості та самосвідомості особистість спроможна опанувати національні цінності та національну культуру, стати громадянином-патріотом Української держави.

В основі сутнісної характеристики формування національної самосвідомості учнівської молоді І. Шкільною визначено критерії як міру сформованості відповідних знань, патріотичних переконань, інтересів і потреб, життєвої активності, що виражається через її ставлення до Батьківщини, суспільства, самих себе і праці. Визначені критерії і показники дають можливість не лише констатувати особливості процесу виховання, а й активно впливати на нього:

– когнітивний критерій визначає ціннісне ставлення до Батьківщини, національну ідентифікацію, розуміння та усвідомлення свого місця і ролі в житті України, повага до державних атрибутів та традицій українського народу, знання своїх прав і обов'язків, відображених у законах України, знання основних державних інституцій і принципів демократії;

– процесуально-діяльнісний критерій характеризує активну участь у житті школи, органах самоврядування, толерантне ставлення до представників різних культур, віросповідань, готовність відстоювати інтереси України і протистояти антиукраїнській ідеології, відстоювати свої права і свою громадянську позицію;

– ціннісно-смысловий критерій містить прояв інтересу до історії і культурно-духовної спадщини українського народу, його мови, традицій, звичаїв і моралі, інтерес до життя в країні та роботу над собою;

– рефлексивний критерій відображає основні мотиви національної гідності в учнівській молоді (гуманістичні, егоїстичні, конформістські), які впливають на вибір стратегії поведінки, самосприйняття та саморегуляції поведінки, усвідомлення себе громадянином і патріотом України (Шкільна, 2016, с. 47–48).

Виховання патріотизму та національної самосвідомості школярів, як стверджує І. Шкільна, спрямоване на формування ціннісного ставлення до Батьківщини, суспільства, до себе самого та праці, що визначає їхній зв'язок зі своїм народом, державою і соціумом, особистісну гармонію і самоутвердження, розвинену потребу в трудовій і громадській активності на благо України.

Ціннісне ставлення до Батьківщини визначає рівень національної гідності та патріотизму, розуміння учнями своєї приналежності до держави та національної ідентифікації, знання процесів державотворення, повагу до державних атрибутів, утвердження етнонаціональних традицій нашого народу, плекання національних цінностей тощо.

Ціннісне ставлення до суспільства проявляється через пізнавальну діяльність патріотичного характеру, конкретним проявом якої є інтерес до життя народу України, його історії, демократичних і політичних змін, наявність знань про свій рід, сім'ю, народ, рідний край, про національне життя та активна суспільно-громадська практика, постійна особистісна життєва активність.

Ціннісне ставлення до себе складають турбота про безпеку власного здоров'я і життєдіяльності, готовність до самовдосконалення та виховання самоповаги, оволодіння життєвими компетенціями гідної і порядної особистості тощо.

Ціннісне ставлення до праці – це прояв у школярів відповідальності, самостійності, ініціативності, наполегливості, участь в активній

трудої діяльності, усвідомлення причетності до природи і використання природних багатств, розуміння ролі праці в житті людини і господарюванні в країні (Шкільна, 2016, с. 48).

Висновки. Отже, національно-патріотичне виховання спрямоване насамперед на формування патріотизму та національної самосвідомості особистості. Водночас воно спирається на культурно-історичний досвід народу, його звичаї, традиції та багатовікову мудрість, духовність. Національне (патріотичне) розвивається у людині впродовж усього життя. Патріотизм сприяє утвердженню національної гідності, залученню до практичних справ розбудови державності, формуванню почуття гордості за свою Батьківщину.

Українська система виховання не може бути схожою на інші, вона оригінальна і самобутня, мусить базуватися на своєму ґрунті. Єдиним підґрунтям для побудови національної системи виховання є національна культура, яка об'єднує звичаї, традиції, мистецтво, релігію, на основі яких формується національна свідомість народу.

Перспективними напрямками майбутніх досліджень вважаємо аналіз форм і методів національно-патріотичного виховання учнівської молоді у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи.

Література

- Бех, І.** (2016). Виховуємо патріотизм як почуття і цінність. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 6, 4–8.
- Ведмеденко, Д.В., & Осовська, О.П.** (2016). Формування національно-культурної самосвідомості як основи духовно-морального розвитку учнів. *Національно-патріотичне виховання дітей та молоді у сучасному освітньому просторі України на засадах етнопедагогіки: матеріали Всеукр. наук.-прак. інтернет-конф.* (с. 40–43). Івано-Франківськ: Місто НВ.
- Вишневський, О.І., Кобрій, О.М., & Чепіль, М.М.** (2001). *Теоретичні основи педагогіки*. Дрогобич: Відродження, 268 с.
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді.* (Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641). Взято з http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
- Поніманська, Т.** (2006). *Дошкільна педагогіка*. Київ: Академвидав, 456 с.
- Ступарик, Б.** (1995а). Національно-виховні традиції галицьких гімназій. *Система національного виховання як фактор цілісного розвитку особистості: актуальні проблеми та історичний досвід* (с. 38–40). Івано-Франківськ.
- Ступарик, Б.** (1995б). До питання про мету національного виховання. *Джерела*, 4, 3–10.
- Чепіль, М.** (2013). Теоретико-методологічні аспекти патріотичного виховання. *Проблеми українського національного виховання* (с. 34–43). Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. Івана Франка.

- Чорна, К.І.** (2013). Основні пріоритети виховання громадянина-патріота в умовах української державності. Н. Скотна, М. Чепіль (Ред.), *Проблеми українського національного виховання* (с. 63–73). Дрогобич.
- Шкільна, І.М.** (2016). Вікові особливості старших підлітків у вихованні національної гідності як вияву моральної свідомості. *Національно-патріотичне виховання дітей та молоді у сучасному освітньому просторі України на засадах етнопедагогіки: матеріали Всеукр. наук.-прак. інтернет-конф.* (с. 43–49). Івано-Франківськ: Місто НВ.
- Hand, M.** (2011). Should We Promote Patriotism in Schools? *Political Studies*, 59, 328–347. doi: 10.1111/j.1467-9248.2010.00855.x.
- Prencipe, A., & Helwig, C.** (2002). The Development of Reasoning about the Teaching of Values in School and Family Contexts. *Child Development*, 73, 841–856. doi: 10.1111/1467-8624.00442.

References

- Bekh, I.** (2016). Vychovuiemo patriotyzm yak pochuttia i tsinnist [Cultivating patriotism as a feeling and value]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu – Educator-methodist of a preschool institution*, 6, 4–8 [in Ukrainian].
- Vedmedenko, D.V., & Osovska, O.P.** (2016). Formuvannia natsionalno-kulturnoi samosvidomosti yak osnovy dukhovno-moralnoho rozvytku uchniv [Formation of national-cultural self-consciousness as the basis of spiritual and moral development of students]. *Natsionalno-patriotychne vykhovannia ditei ta molodi u suchasnomu osvithnomu prostori Ukrainy na zasadakh etnopedahohiky: materialy Vseukr. nauk.-prak. internet-konf. – National patriotic upbringing of children and youth in the modern educational space of Ukraine on the principles of ethnopedagogy: Proceedings of the Allukr. sciences. internet conf.* (pp. 40–43). Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, O.I., Kobrii, O.M., & Chepil, M.M.** (2001). *Teoretychni osnovy pedahohiky [Theoretical foundations of pedagogy]*. Drohobych: Vidrozhennia [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi [Concept of national-patriotic education of children and youth]*. (Annex to the order of the Ukrainian Ministry of Education and Science from 16.06.2015 r. № 641). Retrieved from http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ [in Ukrainian].
- Ponimanska, T.** (2006). *Doshkilna pedahohika [Preschool pedagogy]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
- Stuparyk, B.** (1995). Natsionalno-vykhovni tradytsii halytskykh himnazii [National-educational traditions of Galician gymnasia]. *Systema natsionalnoho vykhovannia yak faktor tsilisnoho rozvytku osobystosti: aktualni problemy ta istorychnyi dosvid – The system of national education as a factor for the holistic development of the individual: actual problems and historical experience* (pp. 38–40). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Stuparyk, B.** (1995). Do pytannia pro metu natsionalnoho vykhovannia [The question of the goal of national education]. *Dzherela – Sources*, 4, 3–10 [in Ukrainian].
- Chepil, M.** (2013). Teoretyko-metodolohichni aspekty patriotychnoho vykhovannia [Theoretical and methodological aspects of patriotic education]. *Problemy*

- ukrainskoho natsionalnoho vykhovannia – Problems of Ukrainian National Education* (pp. 34–43). Drohobych: RVV DDPU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Chorna, K.I.** (2013). Osnovni priorytety vykhovannia hromadianyna-patriota v umovakh ukrainskoi derzhavnosti [The main priorities of education of a citizen-patriot in the conditions of Ukrainian statehood]. In N. Skotna, M. Chepil (Eds.), *Problemy ukrainskoho natsionalnoho vykhovannia – Problems of Ukrainian national education* (pp. 63–73). Drohobych [in Ukrainian].
- Shkilna, I.M.** (2016). Vikovi osoblyvosti starshykh pidlitkiv u vykhovanni natsionalnoi hidnosti yak vyjavu moralnoi svidomosti [Age features of older teenagers in the education of national dignity as a manifestation of moral consciousness]. *Natsionalno-patriotychne vykhovannia ditei ta molodi u suchasnomu osvithnomu prostori Ukrainy na zasadakh etnopedahohiky: materialy Vseukr. nauk.-prak. internet-konf. – National patriotic upbringing of children and youth in the modern educational space of Ukraine on the principles of ethnopedagogy: Proceedings of the Allukr. sciences. internet conf.* (pp. 43–49). Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
- Hand, M.** (2011). Should We Promote Patriotism in Schools? *Political Studies*, 59, 328–347. doi: 10.1111/j.1467-9248.2010.00855.x [in English].
- Prencipe, A., & Helwig, C.** (2002). The Development of Reasoning about the Teaching of Values in School and Family Contexts. *Child Development*, 73, 841–856. doi: 10.1111/1467-8624.00442 [in English].

BUKLOV Yuriy – Postgraduate Student of the General Pedagogy and Preschool Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine (yuramykb@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4455-813X>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-3973-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121484>

To cite this article: Buklov, Yu. Nationalno-patriotychne vychovannia uchnivskoi molodi yak pedahohichna problema [National and patriotic education of secondary school students as a pedagogical problem]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 49–59. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121484 [in Ukrainian].

Article history

Received: 18 September 2017

Accepted: 15 February 2015

Received in revised form: 13 November 2017

Available online: 5 April 2018

NATIONAL AND PATRIOTIC EDUCATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Abstract. The article analyzes the peculiarities of national-patriotic education, aimed primarily at the formation of patriotism and national self-consciousness of the individual. At the same time, it relies on the cultural and historical experience of the people, its customs, traditions and centuries-old wisdom, spirituality.

Patriotism develops in a person throughout his life. Patriotism promotes the establishment of national dignity, the involvement in the practical development of statehood, the formation of a sense of pride for the Motherland. The emphasis on the Ukrainian system of education, which cannot be similar to others, is original and must be made up on its own land. The only ground for building a national system of education is a national culture that combines imprisonment, traditions, art, religion, on the basis of which the national consciousness of the people is formed. It is proved that the value relation to a society manifests itself through the cognitive activity of the patriotic nature, the concrete manifestation of which is an interest in the life of the peoples of Ukraine, its history, democratic and political changes, the availability of knowledge about one's family, people, native land, national life and active social and public practice, constant personal life activity. Valuable attitude towards oneself is the concern for the safety of own health and life, readiness for self-rehabilitation and self-esteem education, mastering the vital competencies of a decent personality, etc.

The content of the «national idea» concept is revealed, which is the core of the modern system of national-patriotic education, and plays the role of a unifying, consolidating factor in social development, aimed at developing a person's vital position, becoming a person as a citizen of his state. The components of the content of the national idea (national identity, language, culture, mentality, the will to realize the national goal and, finally, the state) are characterized. It is imperative that the content of the national idea should be constantly enriched, specified, filled with a new understanding of current and future goals, defined priorities, means and ways to achieve this goal.

It is proved that value attitude of schoolchildren to the Motherland, society, to themselves and work determines their connection with their people, state and society, personal harmony and self-affirmation, developed demand for labor and public activity for the good of Ukraine.

Keywords: national-patriotic education, national idea, patriotism, national consciousness, secondary school students.

Acknowledgments. Sincere thanks to staff at Preschool, Secondary, Vocational Education, Social Protection and Educational Work Institutions of the Department of Education and Science of Lviv Regional State Administration, in particular Halyna Yavorska.

Funding. The author(s) disclosed receipt of the following financial support for the research, authorship, and/or publication of this article: Funding from International Yaroslav Mudryi Educational Foundation permitted this research completion.